WIKIPEDIA

Idioma sardu

El **sardu**[1] ye una llingua románica, falada por alredor de 1 200 000 persones en Cerdeña y ente los emigrantes sardos de la diáspora.

Dende 1997 el sardu ta reconocíu como la segunda llingua oficial de la rexón autónoma de Cerdeña, al empar que l'italianu.

Limba sarda

Númberu de falantes

Falantes	Tipu	Añu
1 300 000	1 300 000	2017

Datos

Sistema d'escritura	alfabetu llatín

Códigos

ISO 639-1	sc
ISO 639-2	srd
ISO 639-3	srd

Conteníu

Clasificación llingüística
Dialeutos
Estándar llingüísticu
Carauterístiques
Historia y influencies llingüístiques
Referencies
Enllaces esternos

Clasificación llingüística

- Indoeuropéu
  - Itálicu
    - Románicu
      - Románicu occidental
        - Románicu insular
          - Sardo

Dialeutos

El sardu tien dos variantes principales:

- El **logudorés** (na fastera norte de la islla) ye la forma más arcaica, y tamién la de más prestixu.
- El **campidanés** (faláu nel centru y sur de la islla) ye la variante con más falantes.

Otres fales, como'l **galurés** o 'l **sasarés**, considérense más cercanes al toscanu qu'al sardu. Tamién se fala en Cerdeña l'**alguerés** (variante del catalán) y el **tabarquín**, un dialeutu ligur.

Estándar llingüísticu

Na llingua escrita, el *logudorese illustre* y el *campidanese illustre* disputábense tradicionalmente la supremacía lliteraria.

Ente 1999 y 2001, una comisión d'espertos ellaboró una convención que se conoz como *Sa limba sarda unificada* (la llingua sarda unificada). Esta normativa representa una tentativa de crear un estándar llingüísticu comprensible y afayadizu pa tolos falantes de sardu.

Carauterístiques

Pol so caráuter arcaicu y conservador, el sardu ta consideráu la llingua románica más cercana al llatín clásicu. Por exemplu, el llatín *albus* (blancu) solo dexó restos en sardu (*àrbu*), mientres que nel restu de la Romania úsense derivaos del xermánicu *blank*.

Esta proximidá ente'l llatín y el sardu llevó a Dante a escribir que los sardos nun son italianos y que nun tienen una llingua vernácula propia. Según él, "asonsañen el llatín igual que los monos asonsañen a los homes".

Varies carauterístiques permiten estremar el sardu del italianu :

- Nes / ĭ/ y /ŭ/ consérvase'l timbre orixinal del llatín : *sĭccus* da *sícu* (frente al italianu *secco* o l'asturianu *secu*).
- Tamién se conserven ensin diptongar les /ĕ/ y les /ŏ/ : *pŏtet* evoluciona a *podet* (*può* n'italianu o *pue* n'asturianu).
- La -ll- del llatín evoluciona a un soníu cacuminal, trescritu "dd", y asemeyáu a la "l̤l̤" del astur : *pellem* tresfórmase en *pedde* (*pelle* n'italianu).
- L'artículu definíu (*su* ,*sa*, *sos*, *sas*) fórmase a partir d' *ipse* (y non d' *ille*) como na variante balear del catalán.
- El plural fórmase cola terminación -s, como na mayor parte de la Romania occidental.

Historia y influencies llingüístiques

Los primeros habitantes de Cerdeña , de los que se tien constancia dende'l neolíticu, son los nuragos. Anque sábese bien pocu d'esti pueblu y la so llingua, atribúyense al sustratu nuragu o paleo-sardu dellos topónimos , sufixos y nomes de plantes. Tamién se suel esplicar por esti sustratu nuragu la esistencia del soníu cacuminal, presente igualmente en dellos dialeutos de Córcega y de la Italia meridional, n'asturianu occidental, n'hindi y en suecu.

Les invasiones de Fenicios y Cartaxineses nun dexaron malapenes influencies na llingua y la romanización de la islla fue completa.

Tres la escayencia del imperiu romanu Cerdeña conoció les ocupaciones sucesives de los vándalos (ente 476 y 573) y del imperiu bizantín. Sicasí, el llatín caltúvose y dio llugar a una llingua vulgar de la qu'esisten testimonios a partir del sieglu XII . A la fin del sieglu XIII les repúbliques marítimes de Pisa y Xénova controlen trés de los cuatro *Giudicati* (territorios soberanos) en que se dividía la islla. Eso favoreció les influencies toscanes y ligures en dellos dialeutos como'l galurés o'l sasarés.

Cerdeña pasó a formar parte de la corona d'Aragón en 1478 , y posteriormente d'España tres de la unión con Castiella. La presencia española duró hasta principios del sieglu XVIII. Nestos tres sieglos, incorporáronse al léxicu sardu bien de pallabres catalanes y castellanes, como *vantàna* (ventana) o *calentúra* (fiebre). La influencia del catalán y del castellanu fue grande nel llinguaxe alministrativu, al tar prohibida la utilización del sardu. En 1764, l'italianu (toscanu) declárase la llingua oficial de Cerdeña.

Referencies

1. El *Diccionariu de l'Academia de la Llingua Asturiana* tien una definición pa sardu, -a, -o (http://www.academiadelallingua.com/diccionariu/index.php?cod=43845).

Enllaces esternos

- Consulta la edición de Wikipedia **n'idioma sardu**.
- [1] (http://www.limbasarda.it/gram/gram_iniz.html): Gramática (en sardu)
- [2] (http://www.ditzionariu.org/): Diccionariu de sardu en varies llingües
- [3] (http://www.acalisa.org/): Academia campidanesa de la llingua sarda (en sardu campidanés)

Llingües romániques	
Sardorrománicu	Sardu
Iberorrománicu	Galaicoportugués (Portugués • Gallegu • Fala de Xálima) • Astur-lleonés (Asturianu • Lleonés • Mirandés • Estremeñu • Cántabru) • Castellanu • Navarroaragonés (Navarru • Aragonés)
Occitanorrománicu	Gascón • Llinguadocianu • Provenzal • Catalán-valencianu-balear (Balear • Catalán • Valencianu)
Galorrománicu	Llingües d'Oïl (Borbonés • Francés • Galó • Normandu • Picardu • Pictavín-santonxés • Franc-Comtois • Valón)
Galuitalianu	Piemontes • Lombardu • Ligur • Emiliano-Romañol • Vénetu
Retorrománicu	Romanche • Friulanu • Ladín
Italorrománicu	Italianu • Corsu • Napolitanu • Sicilianu

Balcanorrománicu Dálmata • Rumanu • Macedorrumanu • Istriorrumanu • Meglenorrumanu

Control d'autoridaes	**Proyeutos Wikimedia** · Datos: Q33976 · Multimedia: Sardinian language (https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Sardinian_language) **Identificadores** · GND: 4134397-9 (https://d-nb.info/gnd/4134397-9) · NDL: 00577474 (https://id.ndl.go.jp/auth/ndlna/00577474) · AAT: 300389214 (https://www.getty.edu/vow/AATFullDisplay?find=&logic=AND&note=&subjectid=300389214) · **Diccionarios y enciclopedies** · Britannica: url (https://www.britannica.com/topic/Sardinian-language)

Sacáu de «https://ast.wikipedia.org/w/index.php?title=Idioma_sardu&oldid=2902450»

La última edición d'esta páxina foi el 15 abr 2020, a les 09:26.

El testu ta disponible baxo la Llicencia Creative Commons Reconocimientu/CompartirIgual 3.0; puen aplicase otres cláusules más. Llei les condiciones d'usu pa más detalles.